

# Zgodovinopisje o rapalski meji<sup>1</sup>

---

Bojan Balkovec

---

<sup>1</sup> Prispevek je nastal v okviru raziskovalnega projekta J6-3124 Rapalska meja: četrto stoletje obstoja in stoletje dediščine ter spomina, ki ga financira ARIS

## **IZVLEČEK**

V prispevku avtor prikaže način iskanja literature o rapalski meji v bibliografijah in v Cobiss. Opozarja na različne oblike bibliografij in načine njihove uporabe. Rezultate iskanja predstavlja po skupinah in opozarja na posebnosti. Iskanje v objavljenih bibliografijah je drugačno kot v Cobissu. Zgradba bibliografij je popolnoma drugačna, kot je struktura Cobissa. Cobiss je po podatkih, ki so vključeni v posamezne zapise, mnogo bogatejši. To potem omogoča poglobljeno iskanje. Izpis rezultatov v Cobissu omogoča tudi najrazličnejša filtriranja, ki pa so predvsem tehnične narave (avtor, jezik, vrste in oblike tekstov). Vpliv na kakovost rezultata iskanja ima predvsem natančnost zapisa iskalnega niza, kjer mora uporabnik upoštevati določena pravila, da bo rezultat iskanja čim boljši, kar v glavnem pomeni, da je število najdenih zapisov čim večje in vsebinsko čim bolj natančno.

Rezultati iskanja v Cobissu vključujejo vnose do marca 2023.

### **Gljučne besede**

rapalska meja, bibliografije, Cobiss, literatura

## **ABSTRACT**

In this paper, the author shows how to search for literature on the Rapallo border in bibliographies and Cobiss. He points out the different forms of bibliographies and how they can be used. The results of the search are presented in groups and specific features are pointed out. Searching in published bibliographies is different from searching in Cobiss. The structure of bibliographies is completely different from that of Cobiss. Cobiss is much richer in the information included in each record. This then allows for more in-depth searching. The output of results in Cobiss also allows a wide variety of filtering, which is mainly technical in nature (author, language, types and formats of texts). The quality of the search result is mainly influenced by the precision of the search string notation, where the user has to follow

certain rules in order to obtain the best possible search result, which mainly means that the number of records found is as high as possible and the content as precise as possible.

Cobiss search results include entries up to March 2023.

### **Keywords**

rapala frontier, bibliographies, Cobiss, literature

Slovensko zgodovinopisje se je s problemom vzpostavitve severne in zahodne meje po prvi svetovni vojni in njenimi posledicami obširno ukvarjalo. Strokovne objave o tem so se začele že kmalu po vzpostavitvi teh meja. Podrobnejši vpogled v vsebine znanstvenih objav pokaže, da je prevladovalo več tem. Zagotovo moramo začeti s političnim dogajanjem, ki je pripeljalo do vzpostavitve rapalske meje in enako velja tudi za mejo z Avstrijo. Te objave so bile številne in jih najdemo ves čas. To so predvsem objave o dogajanju na mirovni konferenci in sprejemanje določil o mirovnih pogodbah z Avstrijo, Madžarsko. To se seveda dotika novodoločenih meja z omenjenima državama. Glede rapalskem meje pa je pomemben delež vsebine povezan s pogajanjem med Kraljevino SHS in Kraljevino Italijo, ki so 12. novembra 1920 pripeljali do podpisa Rapalske pogodbe. Tudi pisanje o notranjepolitičnem dogajanju v Sloveniji v prvih letih po koncu prve svetovne vojne je vključevalo pojasnjevanje notranjepolitičnih dogodkov, povezanih z določanjem meje.

V članku me ne zanima življenje prebivalcev za rapalsko mejo v celoti, temveč bolj konkretno sam prostor ob meji in okoli oziroma ob meji. V tem smislu so v nadaljevanju predstavljeni prispevki slovenskih zgodovinarjev, ki so pisali o tehničnem smislu meje, tj. kako je bila meja na terenu vzpostavljena. Označevanje meje na terenu je nek zaključen tehnični postopek, ki pa po svojem zaključku določi stanje, ki se mu morajo prebivalci ob meji prilagoditi, ga upoštevati in sprejeti vsaj v smislu fizične prisotnosti meje.

Poti, ki jih uporabimo pri iskanju historiografskih prispevkov o določeni temi, sta v osnovi dve. Ena pot je pregledovanje bibliografij, druga pa pregledovanje že poznane literature in analiziranje tam uporabljene literature. V članku bo uporabljena prva metoda. To sicer pomeni, da nam lahko kakšno besedilo uide in ga ne zasledimo.

Slovensko zgodovinopisje ima za čas po drugi svetovni vojni za okoli trideset let publiciranja nadvse uporaben pripomoček. To so bibliografije, ki so bile sestavljene in potem objavljene v Zgodovinskem časopisu. Omenjene bibliografije so razdeljene na različne časovne in prostorske sklope. Naj naštejemo te bibliografije:

- Bibliografija slovenske zgodovine (Publikacije iz let 1945–1950)<sup>2</sup>
- Bibliografija slovenske zgodovine (Publikacije iz let 1951–1958)<sup>3</sup>
- Bibliografija slovenske zgodovine (Publikacije iz let 1959–60)<sup>4</sup>
- Bibliografija slovenske zgodovine (Publikacije iz let 1961–62)<sup>5</sup>
- Bibliografija slovenske zgodovine (Publikacije iz let 1963–68)<sup>6</sup>
- Bibliografija slovenske zgodovine (Publikacije iz let 1969–72)<sup>7</sup>
- Bibliografija slovenske zgodovine (Publikacije iz let 1973–77)<sup>8</sup>
- Bibliografija slovenske zgodovine (Publikacije iz let 1978–81)<sup>9</sup>
- Bibliografija slovenske zgodovine (Publikacije iz let 1982–86)<sup>10</sup>

Za čas po letu 1986 nimamo več objavljene slovenske zgodvinopisne bibliografije v primerljivi obliki. Nekaj primerov bibliografij je sicer bilo objavljenih, vendar z drugačnimi izhodišči. Tako nam za nekaj leto od sredine osemdesetih do začetka devetdesetih ostane le uporaba splošne slovenske bibliografije. Ta je z digitalizacijo tiskanih zvezkov zdaj dosegljiva tudi na spletu.<sup>11</sup> Nekako od začetka devetdesetih let prejšnjega stoletja pa se je začela postopoma uporabljati računalniška tehnologija pri katalogizaciji

- 
- 2 Melik, Vasilij. »Bibliografija slovenske zgodovine (Publikacije iz let 1945–1950).« *Zgodovinski časopis* V, št. 1–4 (1951): 454–91.
- 3 Melik, Vasilij, Slavka Kajba, Majda Smole, in Ema Umek. »Bibliografija slovenske zgodovine (Publikacije iz let 1951–1958).« *Zgodovinski časopis* XII–XIII (1959): 377–422.
- 4 Kajba Milič, Slavka in Vasilij Melik. »Bibliografija slovenske zgodovine (Publikacije iz let 1959–60).« *Zgodovinski časopis* XV (1961): 242–56.
- 5 Kajba Milič in Melik, »Bibliografija slovenske zgodovine (Publikacije iz let 1961–62)«.
- 6 Melik, Vasilij, Olga Janša, in Miroslav Stiplovšek. »Bibliografija slovenske zgodovine (Publikacije iz let 1963–68).« *Zgodovinski časopis* XXV, št. 1–2 (1971): 165–86.
- 7 Janša–Zorn, Olga, in Vasilij Melik. »Bibliografija slovenske zgodovine (Publikacije iz let 1969–1972).« *Zgodovinski časopis* XXIX, št. 3–4 (1975): 329–74.
- 8 Janša–Zorn, Olga. »Bibliografija slovenske zgodovine (Publikacije iz let 1973–77)«. *Zgodovinski časopis* 38, št. 1–2 (1984): 75–132.
- 9 Holz, Eva. »Bibliografija slovenske zgodovine VIII (Publikacije iz let 1978–1981).« *Zgodovinski časopis* 40, št. 1–2 (1986): 155–97..
- 10 Holz, Eva. »Bibliografija slovenske zgodovine - IX (Publikacije iz let 1982–1986).« *Zgodovinski časopis* 42, št. 2 (1988): 245–93.
- 11 »Slovenska bibliografija.« Dostopno na: [http://sb.nuk.uni-lj.si/Results.aspx?query=%27KEY\\_WORDS%3drapalska+meja%40%27&ss=1&avi=2&pageSize=100](http://sb.nuk.uni-lj.si/Results.aspx?query=%27KEY_WORDS%3drapalska+meja%40%27&ss=1&avi=2&pageSize=100). (Dostop: 14. marec 2023).

publikacij. Na ta način so zdaj podatki o knjigah in članskih dostopni v sistemu Cobiss.

Kaj najdemo v omenjenih devetih bibliografskih pregledih slovenskega zgodovinopisja o temi, ki nas zanima v tem članku. Vsebina, ki sem jo iskal v omenjenih devetih zvezkih ZČ, je bila »rapal«. To iskalni niz omogoča, da najdemo različne oblike zapisa, izhajajočega iz imena Rapallo. Najprej naj povem, da sem v iskanje vključil celotno številko ZČ, v kateri so izšle omenjene bibliografije, torej bi med rezultati iskanja lahko bil tudi kakšen članek, ki bi bil na to temo objavljen v dotični številki Zgodovinskega časopisa. Presenetljivo najdemo zelo malo. Med omenjenimi zvezki ZČ, ki so naštet v opombah od 1 do 9, se iskalni niz pojavi le v šestih zvezkih, kjer imamo 21 zadetkov. Podroben pregled pokaže, da so posamezni zadetki na različne načine sicer lahko povezani s temo prispevka, lahko pa je bila beseda rapalska, rapalski in podobno, uporabljena zgolj kot element določanja različnih kriterijev. Tak primer je npr. že prvi zadet. To je članek Franja Baša v ZČ 1951, kjer je objavil prispevek *Situacijska slika slovenskih muzejev*. Članek je uvrščen v rubriko Znanstvene ustanove. Baš v članku omenja prostor onkraj rapalske meje in ničesar v povezavi z našo temo.<sup>12</sup> Bibliografija, objavljena v isti številki ZČ, na treh mestih uporabi koren »rapal«. Dva od treh vnosov sta povezana z objavo virov, kjer je bila objavljena rapalska pogodba. Vendar je zbirka izšla v Zagrebu. Tretja omemba korena »rapal« pa je povezana s prispevki v zagrebškem časopisu Vjesnik. Bibliografija, objavljena v ZČ 1958–59 v bibliografskem pregledu, nima nobenega prispevka, ki bi imel v naslovu koren »rapal«. Vsi zadetki v tej številki ZČ so povezani s člankom Metoda Mikuža o boju KPJ za zahodne meje v času druge svetovne vojne.<sup>13</sup>

ZČ 1963 v bibliografiji vsebuje zapis, kjer je uporabljen koren »rapal«, vendar gre za članek hrvaškega zgodovinarja Bogdana Krizmana. Iskalni niz se pojavi še po enkrat v prispevkih Metoda Mikuža in Toneta Zorna in torej ne kot zapis v bibliografiji. V naslednji bibliografiji v ZČ 1971 se koren

---

12 Baš, Franjo. »Situacijska slika slovenskih muzejev.« Zgodovinski časopis V, št. 1–4 (1951): 257–68.

13 Mikuž, Metod. »Boji Komunistične partije Jugoslavije za zahodne meje (od 1941 do 1945).« Zgodovinski časopis 12 (1958): 7–50.

»rapal« v bibliografiji pojavi dvakrat. V obeh primerih gre za tuja avtorja in vsebina je v obeh primerih politična zgodovina o pogajanjih v Rapallu. Naslednja bibliografija je bila objavljena v ZČ leta 1975. Tu najdemo omenjanje rapalske meje v prispevku Toneta Ferenc<sup>14</sup> in v bibliografiji, kjer pa je omenjen prispevek srbskega zgodovinarja Dragana Živojinovića o Veliki Britaniji in rapalskem sporazumu. Zadnji rezultati, ki jih najdemo v omenjenem iskanju, sta dva naslova v bibliografiji v ZČ, objavljeni 1986. Prvi je naveden prispevek Elia Apiha *K analizi rapalske pogodbe*, ki ga je objavil v Prispevkih za zgodovino delavskega gibanja leta 1981. Drugi vpis pa je prispevek Stanislava Renka, *Od Rapalla do Osima*, ki je bil leta 1981 objavljen v Jadranskem koledarju.

Vir za pregled objav je tudi Slovenska bibliografija. Starejši zvezki so digitalizirani in dostopni na spletnih straneh NUK.<sup>15</sup> Pregled digitaliziranih bibliografij vsebuje različne vsebine. Zajete so knjige od 1945 do 1988, časopisi od 1945 do 1997 in članki od 1951 do 1979. Ostale kategorije so za nas manj zanimive. V teh digitaliziranih bibliografijah najdemo 6 zadetkov s korenem »Rapal«. Namenoma sem napisal z veliko začetnico, saj je iskalnik po digitaliziranih bibliografijah očitno občutljiv na veliko oz. malo začetnico. Namreč iskanje z malo začetnico ni dalo nobenega rezultata. Najdeni rezultati so objave prispevkov splošnoinformativnih glasili v letih 1951, 1954, 1967 trije prispevki pa so bili objavljeni leta 1970. Od tega sta bila dva prispevka povezana s petdesetletnico podpisa rapalske pogodbe. Avtorja omenjenih obletničnih prispevkov sta politolog in sociolog mednarodnih odnosov Vlado Benko<sup>16</sup> in sodelavec Inštituta za narodnostna vprašanja Albert Rejec, med obema svetovnima vojnoma ustanovitelj TIGR-a<sup>17</sup>.

---

14 Ferenc, Tone. »Spomenice o nemških ozemeljskih zahtevah v Sloveniji leta 1940.« Zgodovinski časopis 29, št. 3–4 (1975): 219–46.

15 »Slovenska bibliografija.«

16 Benko, Vlado. »Diktat in kapitulantstvo. Ob petdesetletnici rapalske pogodbe.« *Naši razgledi*, 11. december 1970, 23. izdaja.

17 Rejec, Albert. »Ob 50-letnici Rapalla (12. 11. 1920–12. 11. 1970)«. *Primorski dnevnik*, 11., 13. november, 14. november 1970, 256, 257; »Rejec, Albert (1899–1976) – Slovenska biografija.« Dostopno na: <https://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi499324/>. (Dostop: 28. marec 2023).

Za iskanje objav nekako od konca osemdesetih let 20. stoletja nam pomaga sistem COBISS+. Sredi marca 2023 je sistem ob iskanju ključne besede »rapalska meja« našel 188 zadetkov<sup>18</sup>. Opozoriti je treba, da je nujno v polje ključne besede zapisati v narekovajih, sicer bomo dobili nepopolne rezultate. Če iskalni izraz, tj. ključno besedo, zapišemo kot rapalska meja in ne kot »rapalska meja«, bomo dobili rezultate, kjer se pojavlja samo rapalska, samo meja, ali pa slučajno tudi rapalska meja, če sta besedi pisani stično. To je pravzaprav enako kot pri iskanju v spletnih brskalnikih, kjer moramo neko besedno zvezo zapisati v narekovaja, sicer brskalnik presledke med besedami v bistvu razume kot in oz. &.

Omenjenih 188 zadetkov dobimo, če ne vklopimo nobenih kriterijev (vrsta objave, tipologija, jezik ...). Pri oznakah jezika je navedeno, da so rezultati iskanja v slovenskem, angleškem, italijanskem, hrvaškem, nemškem, srbskem in francoskem jeziku. Za 171 del je kot jezik navedena slovenščina, ostali zadetki pa so še v angleškem, italijanskem, hrvaškem nemškem, srbskem in francoskem jeziku. Pri delu teh drugojezičnih zadetkov gre za objave, kjer je poleg slovenščine še drug jezik. Vzrok za to so različni tujejezični povzetki, ki se lahko pojavljajo pri znanstvenih publikacijah. Zato je tudi vsota pojavljanja jezikov večja ob 188.

Preden gremo k posameznim zadetkom in njihovo povezanostjo s temo rapalska meja še nekaj o oznakah teh 188 zadetkov. Zanimiva je npr. oznaka ciljna skupina. To naj bi bila vrsta bralcev, ki jim je neka vsebina namenjena. In komu so namenjeni rezultati, ki jih najdemo. V 133 primerih so to odrasli, dva sta namenjena mladini in en otrokom. Oznako otrokom namenjenega dela je dobila raziskovalna naloga dveh osnovnošolcev iz Rovt. Naloga govori o Rovtah in španski gripi.<sup>19</sup> Podobno sta raziskovalni nalogi tudi dva izdelka označena s ciljno skupino mladina. Starejša naloga je nastala leta 2007 in govori o življenju ob rapalski meji med Blegošem in Javorčem.<sup>20</sup>

---

18 Rezultati iskanja »rapalska meja.«

19 Dolinar, Vito in Ivan Prosen. *Rovte in španska gripa*. Rovte: OŠ Rovte, 2022.

20 Jeram, Tjaša, in Urška Šturm. *Življenje ob rapalski meji med Blegošem in Javorčem : raziskovalna naloga : zgodovina in umetnostna zgodovina*. Gorenja vas: OŠ Ivana Tavčarja Gorenja vas, 2007.

Štiri leta kasneje je na isti osnovni šoli nastala naloga z naslovom *Rapalska meja*.<sup>21</sup> Ti trije izdelki kažejo na zanimanje, ki ga rapalska meja vzbuja v okolju, kjer je bila ta meja dejavnik življenje v času svojega obstoja.

Med elementi, ki jih posamezne enote dobijo pri vpisu v Cobissu, se lahko pojavijo razlike in se vsi elementi ne kategorizirajo enako pri vseh enotah. Zato je treba seznam zadetkov pregledovati skozi različne kriterije, ki jih vklapljammo kot filtre. Ti kriteriji so povezani z vrsto vsebine. V našem primeru so to diplomsko delo, magistrsko delo, vodič, raziskovalna naloga, katalog, spomini zbornik in doktorska disertacija. Naslednji kriterij je vrsta vsebine, kjer imamo v našem primeru članke, knjige, videoposnetke, slikovno gradivo, kartografsko gradivo elektronski vir in umetno zbirko. Sledi še v našem primeru precej razdrobljen seznam glede na tipologijo dokumentov. Tu so najštevilčnejše diplome (11), sledijo izvirni znanstveni članki, strokovni članki in druge monografije in druga zaključena dela s po 10 zadetki. Ostale vrste so zastopa s pet ali manj primeri. V tej skupini so npr. poljudni članki, magistrska dela, znanstvene monografije, zborniki itd.

Preden se bomo lotili različni vrst gradiv, ki so kategorizirana kot knjiga ali članek, si pogledjmo še ostale zadetki drugih vrst gradiv. Te vrste so videoposnetek, slikovno gradivo, kartografsko gradivo, elektronski vir in umetna zbirka. V tej skupini je devet posnetkov, ki jih je posnelo Središče za javno zgodovino. Večina jih je povezanih z raziskovalnim projektom o rapalski meji. Na določen način se vsi dotikajo življenja ob meji. Izjema je le daljši posnetek simpozija v Beogradu leta 2022. V tem posnetku je združenih več nastopov italijanskih, srbskih, hrvaških in slovenskih zgodovinarjev, posvečenih rapalski pogodbi. Vsebina pa je predvsem politična zgodovina okoli pogajanj v Rapallu in pogodbe, ki je sledila.<sup>22</sup> Dva od devetih posnetkov nista povezana z rapalsko mejo, ampak s severnim sektorjem Rupnikove linije. Ampak ker sta nastala v okviru raziskovalnega projekta o rapalski

---

21 Ržek, Nataša, in Barbara Klemenčič. *Rapalska meja : raziskovalna naloga*. Gorenja vas: OŠ Ivana Tavčarja Gorenja vas, 2011.

22 »Centennial of the Treaty of Rapallo International Conference Belgrade, 14 May 2022.« Dostopno na: <https://youtu.be/CzhNQ5z9iaq?si=sntIOh4tIFNYHLn7>.

meji in je to zavedeno v zapisu v metapodatkih, sta se znašla med zadetki. O vojaških utrdbah na rapalski meji govorijo trije prispevki. Prvi je posnet na Štangi nad Ilirsko Bistrice<sup>23</sup>, drugi na Veliki Milanji,<sup>24</sup> tretji na Koritnicah<sup>25</sup> in četrti na Obramcu, Vratih in Mašunu.<sup>26</sup> Na vseh štirih posnetkih so predstavljeni ostanki rapalske meje in spomini na mejo. Janez Peter Grom je sicer arhitekt, njegova doktorska disertacija pa se je dotikala rapalske meje in njene infrastrukture ter prostora<sup>27</sup>. Na določen način se je rapalske meje v pogovoru z Božidarjem Flajšmanom dotaknil tudi Tvrto Jakovina<sup>28</sup>. Med video posnetki, ki jih tu omenjam, sicer ni še enega, ki so ga posneli sodelavci Oddelka za zgodovino FF UL, vendar ga je vredno omeniti. Gre za pogovor ob stoletnici podpisa Rapalske pogodbe, kjer je bilo poleg političnih dimenzij rapalske pogodbe in kasnejših načinov reševanja mejnega vprašanja seveda govora tudi o meji kot ločnici, o meji kot novem elementu v okolju in njegovih posledicah.<sup>29</sup>

Naslednja skupina je slikovno gradivo, kjer gre za verjetno tri različne fotografije oz. razglednice. O verjetnosti govorim, ker sta opisa pri dveh razglednicah zelo podobna, govorita o enaki vsebini na razglednici. Izdajatelja razglednic pa sta različna. Gre za razglednici pozdrava iz Planine – Malna, kjer je prikazan pogled na naselje Malne. Slika(i) sta sicer starejši, verjetno iz okoli leta 1910, vendar v povzetku opisa predmeta v Cobissu je omenjana rapalska meja. Slednja naj bi namreč povzročila

---

23 Jože Simonič, Štanga, 2021. Dostopno na: <https://www.youtube.com/watch?v=3OYoBtz7Qvc>. (Dostop: december 2023)

24 Gregor Bolčina - Bunkerji na Veliki Milanji, 2022. Dostopno na: <https://www.youtube.com/watch?v=Xr9hqJlojB0>. (Dostop: december 2023).

25 Gregor Bolčina - Italijanski vojaški ostanki na nekdanji rapalski meji, Obramec, Vrata in Mašun, 2022. Dostopno na: <https://www.youtube.com/watch?v=Z5phbenOlzc>. (Dostop: december 2023).

26 Gregor Bolčina, Mussolini in protitankovski jarki pri Koritnicah, 2022. Dostopno na: <https://www.youtube.com/watch?v=BvAsuvR8KGM>. (dostop: december 2023).

27 Janez Grom - Vpliv utrdbenih sistemov rapalske meje na razvoj prostora, 2022. Dostopno na: <https://www.youtube.com/watch?v=kqNYCLCRcng>. (dostop: december 2023).

28 Tvrto Jakovina - Hrvaška in rapalska meja, revizija zgodovine in zunanja politika, 2022. Dostopno na: <https://www.youtube.com/watch?v=7bPCJ8nWNj8>. (dostop: december 2023).

29 Italijansko-slovenska meja od Rapalla, prek Osima do danes (1920-2020), 2020. Dostopno na: [https://youtu.be/LcnwM\\_xr5c8](https://youtu.be/LcnwM_xr5c8). (dostop: december 2023).

začetek propadanja naselja, ki je danes že izginilo<sup>30</sup>. Tudi tretja in četrta razglednica prikazujejo lokaciji, ki sta zelo blizu. Gre za okolico mejnega prehoda v Planini pri Rakeku. Pri obeh razglednicah je v Cobiss pod oznakami navedena rapalska meja. Prva slika je iz leta 1925<sup>31</sup> in druga iz leta 1933.<sup>32</sup>

Poseben sklop v vrsti gradiva je tudi kartografsko gradivo. Tu imamo tri zadetke, vendar gre le za dva izdelka. Dva zemljevida sta namreč glede na opis v Cobissu v bistvu enaka. Imata vsebinsko podoben naslov, čeprav je eden v francoščini, drugi pa hrvaški. Avtor obeh je hrvaški pedagog in zgodovinar Fran Barbalić.<sup>33</sup> Zemljevida prikazujeta lokacije slovenskih in hrvaških cerkva na ozemlju, ki je prišlo v Italijo. V francoski različici se omenjajo slovanske cerkve. Preden si bomo pogledali članke in knjige, sta med gradivi še dva izdelka. Prvi je CD diplomske naloge Grega Žorža, o čemer bomo še govorili. Zadnji v tem delu je opredeljen kot umetna zbirka. Gre za zbirko različnih besedil, med njimi sta tudi brošura Rapalska meja in zgibanka Rapalska meja. Vse je leta 2020 izdalo Društvo Baška dediščina.<sup>34</sup> Besedila so objavljena v slovenskem in delno angleškem jeziku.

V predhodnih odstavkih sem pri različnih tipih gradiva omenjal tudi izdelke, ki niso bili v slovenskem jeziku oz. avtorji niso bili iz našega okolja. V nadaljevanju, ko bom predstavil knjige in članke, pa bom tuje avtorje izpustil. Bom pa vključil tudi izdelke slovenskih avtorjev, čeprav bodo morebiti objavljene v tujih jezikih. Zato najprej poglejmo objave v tujih jezikih.

---

30 »Pozdrav iz Planine – Gruss aus Planina; Slikovno gradivo : Malne – Mühlthal : dopisnica = Correspondenz-Karte; Gruss aus Planina.« Dostopno na: <https://plus.cobiss.net/cobiss/si/sl/bib/76212483#full>. (dostop: 1. april 2023).

31 »Caccia. Slikovno gradivo : confine Italo-Jugoslavo.« Dostopno na: <https://plus.cobiss.net/cobiss/si/sl/bib/76379651>. (dostop: 2. april 2023).

32 »Pilo portabandiera al Confine Italo-Jugoslavo di Caccia (Postumia). Slikovno gradivo : (scultore P. Morbiducci).« Dostopno na: <https://plus.cobiss.net/cobiss/si/sl/bib/77781507#full>. (Dostop: 2. april 2023).

33 »Barbalić Fran.« Istarska enciklopedija. Dostopno na: <http://istra.lzmk.hr/clanak.aspx?id=202>. (Dostop: 2. april 2023).

34 »Mrouce cajta : [informativno gradivo : zbirna mapa].« Dostopno na: <https://plus.cobiss.net/cobiss/si/sl/bib/36956163>. (Dostop: 2. april 2023).

V srbskem jeziku in hrvaškem naj bi bila knjiga *Kratak opis granične linije od visa Peč do mesta Rubeši južno od Kastva*. Avtor knjige ni naveden. Zanimivo je, da je leta 1927 izšla v Ljubljani.<sup>35</sup> Oznako hrvaški jezik ima tudi publikacija *O rapalski meji: zbornik Mednarodnega simpozija ob 90. obletnici podpisa rapalske pogodbe*. V njej je namreč eden ob prispevkov objavljen v hrvaščini. Prispevki imajo tudi angleške povzetke, vendar so razen omenjenega v hrvaščini in še enega v angleščini ostali v slovenščini. Več o prispevkih v publikaciji kasneje. Pri dveh besedilih v nemščini je v enem primeru to večjezični vodnik v slovenščini, angleščini, nemščini in italijanščini.<sup>36</sup> Prav tako je vodič tudi druga nemška edicija, le da je ta samo v tem jeziku.<sup>37</sup> Dva vodnika je pripravil tudi Franc Kogovšek.<sup>38</sup> V italijanščini sta že omenjeni dve razglednici s Planine, štiri besedila, pa so delo italijanskih avtorjev in nas v kontekstu tega prispevka ne zanimajo. Ostalo gradivo je en vojaški zemljevid in vodič Mihe Nagliča, ki je bil že omenjen. Ostane nam še podobna zgibanka Cveta Zgaga, ki smo jo omenjali že pri objavah v nemškem jeziku. To je vodič na šestih straneh.<sup>39</sup> Isti avtor je vodič pripravil tudi v angleškem jeziku.<sup>40</sup> Že omenjeni vodič Mihe Nagliča iz leta 2007 je tudi v angleškem jeziku. Ostale vsebine v angleščini so že omenjeni vodiči in brošure. V nekaj primerih je angleščina v bistvu le jezik povzetkov znanstvenih besedil. O teh besedilih več v nadaljevanju, ko bodo predstavljana besedila v slovenskem jeziku. Tri besedila so objavljena izključno v angleškem jeziku. Aleksander Jankovič Potočnik je leta 2010 izdal drugo

---

35 »Kratek opis granične linije od visa Peč do mesta Rubeši južno od Kastva. Ljubljana, 1927.« Dostopno na: <https://plus.cobiss.net/cobiss/si/sl/bib/93237248#full>. (Dostop: december 2023)..

36 Naglič, Miha. Pozdravljeni, ljubitelji utrdb! Vodnik po muzejski zbirki in utrdbah okoli Žirov. Žiri: Turistično društvo Žiri, 2007.

37 Zgaga, Cveto. Wanderweg auf der alten Grenze. Rapallo Grenze, Teilsektor XXI.C Podbrdo. Podbrdo: Turistično društvo Podbrdo, 2000..

38 Kogovšek, Franc. Steze slovenskega spomina: vodnik po rapalski meji. Zv. 1, Od Osojnice (Žiri) do Vodic (Kalce). Ljubljana: F. Kogovšek, 2007.; Kogovšek, Franc. Steze slovenskega spomina: vodnik rapalske meje, Od Loma do Grčarevca. Ljubljana: F. Kogovšek, 2009.

39 Zgaga, Cveto. Lungo il vecchio confine : confine secondo il trattato di Rapallo, sottosettore XXI.C Podbrdo. Podbrdo: Turistično društvo Podbrdo, 2000.

40 Zgaga, Cveto. *Old border trail : The Rapallo Border, Subsector XXI.C Podbrdo*. Podbrdo: Tourist Society, 2000.

izdajo knjige *Fortifying Europe's soft underbelly: the Rupnik line, the Vallo Alpino and other fortifications of the Ljubljana*.<sup>41</sup> Avtor v knjigi predstavlja fortifikacijski sistem na italijanski-slovenski razmejitvi v preteklosti že v rimski dobi. Glavnina knjige je posvečene italijanskemu sistemu utrd, imenovanem Vallo Alpino in Rupnikovemu zidu. Obe utrdbeni liniji predstavlja s stališča tehničnih značilnosti. Priloženega je tudi veliko slikovnega gradiva. Posebno poglavje je namenjeno drugi svetovni vojni v Sloveniji in v tem kontekstu uporabi različnih utrdbenih sistemov. Eno poglavje je namenjeno tudi specifičnemu sistemu utrjevanja oz. vojaškega nadzorovanja prostora. To je poglavje o žici okoli okupirane Ljubljane, ki so jo v začetku leta 1942 postavili Italijani. Ostali del vsebine je za to predstavitev manj pomemben.

Besedila v slovenskem jeziku bom predstavil v dveh delih. Najprej si kot vrsto gradiva izberimo knjige. Najprej si bomo ogledali omenjena dela, ostala namreč nimajo oznake tipologija dokumentov/del.

Od dveh znanstvenih monografij je ena v slovenskem jeziku, druga pa dvojezična, slovensko-italijanska. V obeh primerih pa avtorja nista zgodovinarja. Knjiga v slovenskem jeziku je delo pravnika Branka Celarja o Sloveniji in njenih mejah.<sup>42</sup> V prvem delu prvega poglavja avtor obravnava problem razmejevanja z Italijo po prvi svetovni vojni. Besedilo se v glavnem naslanja na različno historično literaturo. Predstavljen je splošen oris položaja po koncu vojne in o določanju meje. V podrobnosti in analize se avtor ni spuščal. Večji poudarek je bil na kasnejših obdobjih. Zanimiva je druga knjiga, ki je sicer s področja arheologije, a se dotika prostora, ki je po koncu prve svetovne vojne pripadel Italiji. Gre za knjižno objavo predelane magistrske naloge Rema Bitellija.<sup>43</sup> Z vidika arheologije rimskih zapor gre za zelo pomembno delo, kar je v predgovoru izpostavil Mitja Guštin. Bitelli

---

41 Jankovič Potočnik, Aleksander. *Fortifying Europe's Soft Underbelly: The Rupnik Line, the Vallo Alpino and Other Fortifications of the Ljubljana*. Vermont: Merriam, 2010.

42 Celar, Branko. *Slovenija in njene meje v treh zgodovinskih obdobjih: 1914-1920, 1941-1975, 1991-2021*. Ljubljana: Zveza policijskih veteranskih društev Sever, 2021.

43 Bitelli, Remo. *Claustra Alpium Iuliarum: il confine di Rapallo e il fascismo: archeologia come esempio di continuità = Claustra Alpium Iuliarum: rapalska meja in fašizem: arheologija kot primer kontinuitete*. Knjižnica Annales majora. Koper: Zgodovinsko društvo za južno Primorsko, 1999.

na kratko predstavlja tudi zgodovino ozemlja, ki ga je pridobila Italija po prvi svetovni vojni, in razvoj do konca druge svetovne vojne. Omeni tudi povojno mejno ureditev. Vsebinsko se tu naslanja na različne zgodovinarje med drugim npr. na Jožeta Pirjevca. Zelo pomemben z vidika poznavanja arheoloških raziskovanj je osrednji del naloge. Za naš interes je pri tem delu treba omeniti predvsem zanimivo dejstvo, da so raziskovanja rimskih vojaških zapor na novozasedenem ozemlju stekla skoraj takoj. Precej intenzivna so bila npr. poleti 1920, torej še pred dokončno ureditvijo meje, kar je določila rapalska pogodba.

V skupini diplomskih in magistrskih nalog so najstarejši izdelki iz leta 2002. Vsebina teh vrst nalog je različna in je odvisna od okolja, kjer je bila naloga napisana. Naloge so v največjem delu s področja zgodovina, pa tudi etnologije in humanističnih in družboslovnih strok. Tu so vprašanja, ki se jih avtorji dotikajo, zelo različna. Naloge se dotikajo zgodovine posameznega kraja,<sup>44</sup> kontrabanta,<sup>45</sup> političnih dogodkih, povezanih s prostorom ob meji ali z vzpostavljanjem meje,<sup>46</sup> in več jih je tudi o Rupnikovi liniji in

---

44 Takšne so npr. naloge Klemenčič, Čas in dogodki, ki so zaznamovali Žiri in Žirovce od konca 19. stoletja do 2. sv. vojne; Mrak, Rupnikova linija skozi čas s poudarkom na njeni današnji izletniški ponudbi v občini Gorenja vas – Poljane; Pavlin, Idejna zasnova revitalizacije vojaške gorske postojanke za Lepočami Zadnja naloga je nastala na Fakulteti za arhitekturo UL.

45 Hrabar, Marina. *Kontrabant – nekoč junaštvo, danes le spomin : kontrabant čez italijansko-jugoslovansko mejo v 20. stoletju : magistrsko delo*. Dostopno na: <https://plus.cobiss.net/cobiss/si/sl/bib/19764232>. (Dostop: 26. maj 2023).

46 Mohorič, Janja. *Zgodovinska utemeljitev teritorialno-upravne razdelitve na območju nekdanje rapalske meje : diplomsko delo*. COBISS+. Dostopno na: <https://plus.cobiss.net/cobiss/si/sl/bib/19764232>. (Dostop: 26. maj 2023); Rutar, Boris. *Vojaško-politična zavezništva evropskih držav in Primorci ob rapalski meji 1920–1941 : diplomsko delo*. Dostopno na: <https://plus.cobiss.net/cobiss/si/sl/bib/4061179>. (Dostop: 26. maj 2023); Sossou, Vanja. *Rapalska meja in razmejitvena komisija : odmevi v slovenskem in italijanskem časopisu : magistrsko delo*. Dostopno na: <https://plus.cobiss.net/cobiss/si/sl/bib/94620675>. (Dostop: 26. maj 2023).

Alpskem zidu, kjer se tematike dotikajo na različne načine<sup>47</sup>. Kot primere drugačne obravnave naj omenim še naloge, ki so nastale ob študiji geografije, arhitekture in gradbeništva.<sup>48</sup>

O utrdbah na rapalski meji kot soustvarjalcih prostora so leta 2018 članek objavili Janez Peter Grom, Alenka Fikfak in Luka Skansi.<sup>49</sup> Avtorji so arhitekti, vendar je vsebina seveda zanimiva tudi za zgodovinarje. Matija Zorn in Peter Mikša sta v knjigi *Grenzen – Frontières*, ki je izšla v zbirki *Histoire des Alpes = Storia delle Alpi = Geschichte der Alpen* izdala članek z naslovom *The Rapallo border between Italy and Yugoslavia after the First World War*<sup>50</sup>. V članku sta poleg diplomatske poti do rapalske pogodbe predstavila tudi označevanje meje na terenu in pravno ter formalno stanje meje po njeni označitvi v naravi.

V Nečakovem zborniku sta Peter Mikša in Matija Zorn objavila prispevek z naslovom *Rapalska meja: četrto stoletja obstoja in stoletje dediščine*.<sup>51</sup> V obsežnem članku sta predstavila vzroke in način nastanka meje. Podrobno

---

47 Žorž, Grega. *Rupnikova linija in Alpski zid : zaključna seminarska naloga*. Dostopno na: <https://plus.cobiss.net/cobiss/si/sl/bib/50013794>. (26. maj 2023); Žun, Tadej. *Izgradnja vojaških utrdbenih linij ob Rapalski meji v času med obema svetovnim vojnama : diplomsko delo*. Dostopno na: <https://plus.cobiss.net/cobiss/si/sl/bib/512539702> (26. maj 2023); Vouk, Matjaž. *Zahodna fronta : oblikovanje in utrjevanje rapalske meje : diplomsko delo*. Dostopno na: <https://plus.cobiss.net/cobiss/si/sl/bib/34550621>. (Dostop: december 2023); Smrdel, Valentina. *Vojaškozgodovinska dediščina utrdbenega sistema Alpskega zidu na območju Pivške kotline : diplomsko delo*. Dostopno na: <https://plus.cobiss.net/cobiss/si/sl/bib/58634338>. (Dostop: 26. maj 2023)..

48 Jarc, Rok. *Rapalska meja : primer reliktnih meje in njeni vplivi na družbeno prostorsko strukturo Zahodne Slovenije : diplomsko delo*. Dostopno na: <https://plus.cobiss.net/cobiss/si/sl/bib/fflj/19094882>. (Dostop: 26. maj 2023); Kacin, Aleš. *Idejna zasnova sodobne rabe in predstavitve vojašnic GAF na stičišču Gorenjske, Primorske in Notranjske : magistrska naloga*. Dostopno na: <https://plus.cobiss.net/cobiss/si/sl/bib/3465604>. (Dostop: 26. maj 2023); Braz, Luka. *Preizkušanje betona za sanacijo objektov Rupnikove linije : magistrsko delo*. Dostopno na: <https://repozitorij.uni-lj.si/IzpisGradiva.php?id=145058>. (Dostop: 25. maj 2023)..

49 Grom, Janez Peter, Alenka Fikfak, in Luka Skansi. »FORTIFICATIONS OF THE RAPALLO BORDER AND THEIR ROLE AS CO-CREATORS OF SPACE / RAPALLO SIENOS [TVIRTINIMAI IR JŲ VAIDMUO KURIANT ERDVĖ]«. *Mokslas - Lietuvos ateitis 10*, št. 0 (2018): 1–8.

50 Mikša, Peter in Matija Zorn. »Rapalska meja: četrto stoletja obstoja in stoletje dediščine.« *Nečakov zbornik, Historia : Znanstvena zbirka Oddelka za zgodovino Filozofske fakultete v Ljubljani*, 2017, 605–41.

51 Prav tam.

sta predstavila tehnične postopke razmejitve in postavitve mejnih oznak. Bralce natančno opozorita na različne vrste mejnih kamnov. Meja med dvema državama običajno pomeni oviro in oteževalni element v komunikaciji v prostoru. Avtorja podrobno predstavita vrste mejnih prehodov, ki so bili različnih kategorij in tako namenjeni točno določeni skupini prebivalstva, ki je mejo lahko prehajalo ob pogojih, ki so veljali za določen mejni prehod. Že iz naslova članka je razvidno, da sta avtorja želela predstaviti širšo problematiko in tudi v daljšem časovnem loku. Rapalska meja je bila že kmalu po svoji vzpostavitvi predmet utrjevanja na način, ki je bil značilen v obdobju med obema svetovnima vojnama in ni bil posebnost te meje.<sup>52</sup> Utrjena linija se popularno imenuje po generalu Leonu Rupniku, ju je vodil dela, ampak uradno po njem ni bila imenovana.<sup>53</sup> Na pomembno spremembo statusa meje avtorja opozorita v poglavju *Rapalska meja med drugo svetovno vojno*. Opozarjata na okrepljeno utrjevanje meje in njeno natančno nadzorovanje, ki so ga izvajali Nemci. Pri tem se naslanjata na različne avtorje, ki so o tem pisali, in na delo na terenu, kjer so bile pridobljena različna pričevanja.<sup>54</sup> Pomemben del za sodobno razumevanje nekaterih elementov nekdanje rapalske meje je zadnje poglavje prispevka Mikše in Zorna. V njem govorita o dediščini rapalske meje.<sup>55</sup> Ta dediščina ima več delov in večini je znan le materialni del, ki je viden v naravi. To so mejni kamni, ki so še ohranjeni in pa ostanki zgrajenih mejnih utrdb na obeh straneh nekdanje meje. Avtorja opozorita še na digitalne predstavitve meje.

Kornelija Ajlec, Peter Mikša in Matija Zorn so leta 2019 v Historijskem zborniku objavili članek o rapalski meji.<sup>56</sup> V članku pišejo o predzgodovini meje, kjer kratko predstavijo mejnost tega prostora v preteklosti in okoliščine iz prve svetovne vojne, ki so to ozemlje določile za mejno. Na kratko nato

---

52 Prav tam, 618.

53 Prav tam, 621. Glej tam opombi 85 in 86.

54 Prav tam, 624–627.

55 Prav tam,, 629–634.

56 Ajlec, Kornelija, Peter Mikša in Matija Zorn. »Zapadna jugoslavska granica u današnjoj Sloveniji od kraja Prvoga do kraja Drugoga svjetskog rata.« Historijski zbornik 72, št. 1 (2019): 91–110.

opišejo, kako je bila meja določena na pogajanjih v Rapallu. V naslednjih poglavjih pišejo o postavljanju meje na terenu, njenem utrjevanju na obeh straneh in nazadnje še o usodi meje v času druge svetovne vojne in njenem koncu. Na koncu članka je objavljen tudi del prvega člena pogodbe, ki opisuje potek meje. Objavljen je le del člena, ki opisuje potek meje v današnji Sloveniji.

Janez Grom, Peter Mikša in Alenka Fikfak so v zanimivem članku, ki je preplet zgodovinoписnih in arhitekturnourbanističnih vsebin prikazali vzroke in posledica za morfološki razvoj Idrije in Žirov. Članek se osredotoča na vpliv rapalske na morfološki razvoj teh dveh naselij.<sup>57</sup> Z vplivom rapalske meje na razvoj prostora se ukvarja tudi članek *Rapalska meja in njen vpliv na zgodovinski prostorski razvoj okolice: primer Žirovske kotline*<sup>58</sup> istih avtorjev.

V pregled nisem vključil različnih tekstov, ki so sicer povezani z rapalsko mejo, vendar pa gre za posredno omenjanje. Tak primer je npr. članek Ivana Smiljanića o spomeniku zasedenemu ozemlju pred rektoratom Univerze v Ljubljani,<sup>59</sup> in našli bi jih še precej.

V prispevku sem želel pokazati, kakšne rezultate dobimo, ko se lotimo iskanja literature v specializiranih pripomočkih, kot so bibliografije in on-line katalogi. Dejstvo je, da je pregled literature, ki ga dobimo na ta način, zgolj osnutek za začetek raziskovalnega dela. Ti pripomočki nam lahko dajo malo ali veliko rezultatov. Pri preglednih bibliografijah, ki so nastajale v preteklosti, je bilo vključevanje knjig in člankov v posamezne razdelke zelo splošno. Razdelki znotraj bibliografij so običajno daljši časovni sklopi in večji

---

57 Grom, Janez P, Peter Mikša in Alenka Fikfak. »Pomen rapalske meje in vpliv na morfološki razvoj Idrije in Žirov.« *Annales : Anali za istrske in mediteranske študije* = *Annali di Studi istriani e mediterranei* = *Annals for Istrian and Mediterranean studies. Series historia et sociologia* 31, št. 1 (2021): 117.

58 Mikša, Peter, Alenka Fikfak in Janez Grom. »Rapalska meja in njen vpliv na zgodovinski prostorski razvoj okolice : primer Žirovske kotline.« *Retrospektive : znanstvena revija za zgodovinoписje in sorodna področja* 5, št. 2/3 (2022): 199–225.

59 Smiljanić, Ivan. »Spominsko obeležje zasedenemu ozemlju pred rektoratom Univerze v Ljubljani.« *Kronika* 71, št. 1 (2023): 173–94.

zgodovinski procesi. Tako je seveda težko pričakovati, da bo vsako raziskovalno vprašanje tudi podenota v bibliografiji. Posledično smo pri iskanju po bibliografijah prisiljeni iskati po zgoraj omenjenih enotah. V pomoč nam je sicer lahko naše vedenje o avtorjih, ki so se o tem že pisali. Pri iskanju v Cobissu pa moramo upoštevati dejstvo, da so pomemben kriterij t. i. ključne besede oziroma v Cobissu je to označeno kot *Nekontrolirane predmetne oznake*. Kakovost teh besed pomeni, da so avtorji smiselno navedli ključne besede, ki so povezane z vsebino teksta. Avtorji tu seveda postopajo različno. Dobro bi bilo, da bi vsi bili tu kar najbolj natančni in podrobni, saj to potem omogoča, da se njihovo besedilo najde med zadetki v iskalnikih. Po tej prvi fazi iskanja literature pa seveda sledi njena analiza in v tej literaturi bomo našli še veliko dodatne literature.

## LITERATURA IN VIRI

Ajlec, Kornelija, Peter Mikša in Matija Zorn. »Zapadna jugoslavenska granica u današnjoj Sloveniji od kraja Prvoga do kraja Drugoga svjetskog rata.« *Historijski zbornik* 72, št. 1 (2019): 91–110.

»Barbalić Fran.« *Istarska enciklopedija*. Dostopno na: <http://istra.lzmk.hr/clanak.aspx?id=202> (Dostop: 2. april 2023)

Baš, Franjo. »Situacijska slika slovenskih muzejev.« *Zgodovinski časopis* V, št. 1–4 (1951): 257–68.

Benko, Vlado. »Diktat in kapitulantstvo. Ob petdesetletnici rapalske pogodbe.« *Naši razgledi*, 11. december 1970.

Bitelli, Remo. *Claustra Alpium Iuliarum: il confine di Rapallo e il fascismo: archeologia come esempio di continuità = Claustra Alpium Iuliarum: rapalska meja in fašizem: arheologija kot primer kontinuitete*. Knjižnica Annales majora. Koper: Zgodovinsko društvo za južno Primorsko, 1999.

Braz, Luka. *Preizkušanje betona za sanacijo objektov Rupnikove linije: magistrsko; Concrete testing for the restoration of structures on the Rupnik military line..* Dostopno na: <https://repozitorij.uni-lj.si/IzpisGradiva.php?id=145058>. (Dostop: 25. maj 2023).

»Caccia. Slikovno gradivo : confine Italo-Jugoslavo.« Dostopno na: <https://plus.cobiss.net/cobiss/si/sl/bib/76379651#full>. (Dostop: 2. april 2023).

Celar, Branko. *Slovenija in njene meje v treh zgodovinskih obdobjih: 1914–1920, 1941–1975, 1991–2021*. Ljubljana: Zveza policijskih veteranskih društev Sever, 2021.

»Centennial of the Treaty of Rapallo International Conference Belgrade, 14 May 2022.« Dostopno na: <https://www.youtube.com/watch?v=CzhNQ5z9iqo>. (Dostop: december 2023).

Dolinar, Vito in Ivan Prosen. *Rovte in španska gripa. Rovte: OŠ Rovte*, 2022.

Ferenc, Tone. »Spomenice o nemških ozemeljskih zahtevah v Sloveniji leta 1940.« *Zgodovinski časopis* 29, št. 3–4 (1975): 219–46.

Gorup, Darja. *Kontrabantka : njene poti s koščkom svobode : življenje in vloga žensk v Vipavskih brdih prve polovice 20. stoletja : magistrsko delo*. Dostopno na: <https://plus.cobiss.net/cobiss/si/sl/bib/4494587#full>. (Dostop: 26. maj 2023).

Gregor Bolčina - *Bunkerji na Veliki Milanji*, 2022. Dostopno na: <https://www.youtube.com/watch?v=Xr9hoJlojB0>. (Dostop: december 2023).

Gregor Bolčina - *Italijanski vojaški ostanki na nekdanji rapalski meji, Obramec, Vrata in Mašun*, 2022. Dostopno na: <https://www.youtube.com/watch?v=Z5phbenOlzc>. (Dostop: december 2023).

Gregor Bolčina, *Mussolini in protitankovski jarki pri Koritnicah*, 2022. Dostopno na: <https://www.youtube.com/watch?v=BvAsuvR8KGM>. (Dostop: december 2023).

Grom, Janez P, Peter Mikša, in Alenka Fikfak. »Pomen rapalske meje in vpliv na morfološki razvoj Idrije in Žirov.« *Annales : Anali za istrske in mediteranske študije = Annali di Studi istriani e mediterranei = Annals for Istrian and Mediterranean studies. Series historia et sociologia* 31, št. 1 (2021): 117.

Grom, Janez Peter, Alenka Fikfak, in Luka Skansi. »FORTIFICATIONS OF THE RAPALLO BORDER AND THEIR ROLE AS CO-CREATORs OF SPACE / RAPALLO SIENOS [TVIRTINIMAI IR JU VAIDMUO KURIANT ERDVE].« *Mokslas – Lietuvos ateitis* 10, št. 0 (2018): 1–8. Dostopno na: <https://doi.org/10.3846/mla.2018.1485> (dostop: november 2023).

Holz, Eva. »Bibliografija slovenske zgodovine – IX (Publikacije iz let 1982–1986).« *Zgodovinski časopis* 42, št. 2 (1988): 245–93.

Holz, Eva. »Bibliografija slovenske zgodovine VIII (Publikacije iz let 1978–1981).« *Zgodovinski časopis* 40, št. 1–2 (1986): 155–97.

Hrabar, Marina. *Kontrabant – nekoč junaštvo, danes le spomin : kontrabant čez italijansko-jugoslovansko mejo v 20. stoletju : magistrsko delo*. Dostopno na: <https://plus.cobiss.net/cobiss/si/sl/bib/1538384068>. (Dostop: 26. maj 2023).

»Italijansko-slovenska meja od Rapalla, prek Osima do danes (1920–2020), 2020.« Dostopno na: [https://youtu.be/LcnwM\\_xr5c8](https://youtu.be/LcnwM_xr5c8). (Dostop: december 2023).

Janez Grom – *Vpliv utrdbenih sistemov rapalske meje na razvoj prostora*, 2022. Dostopno na: <https://www.youtube.com/watch?v=kqNYCLRCng>. (Dostop: december 2023)

Jankovič Potočnik, Aleksander. *Fortifying Europe's Soft Underbelly: The Rupnik Line, the Vallo Alpino and Other Fortifications of the Ljubljana*. Prevedel Mateja Perpar. 2nd ed. Bennington (Vermont): Merriam, 2010.

Janša-Zorn, Olga. »Bibliografija slovenske zgodovine (Publikacije iz let 1973–77).« *Zgodovinski časopis* 38, št. 1–2 (1984): 75–132.

Janša-Zorn, Olga, in Vasilij Melik. »Bibliografija slovenske zgodovine (Publikacije iz let 1969–1972).« *Zgodovinski časopis* XXIX, št. 3–4 (1975): 329–74.

Jarc, Rok. *Rapalska meja : primer reliktnne meje in njeni vplivi na družbeno prostorsko strukturo Zahodne Slovenije : diplomsko delo*. Dostopno na: <https://plus.cobiss.net/cobiss/si/sl/bib/fflj/19094882>. (Dostop: 26. maj 2023).

Jeram, Tjaša in Urška Šturm. *Življenje ob rapalski meji med Blegošem in Javorčem : raziskovalna naloga : zgodovina in umetnostna zgodovina*. Gorenja vas: OŠ Ivana Tavčarja Gorenja vas, 2007.

Jože Simonič, *Štanga*, 2021. Dostopno na: <https://www.youtube.com/watch?v=3OYoB-tz7Qvc>. (Dostop: december 2023).

Kacin, Aleš. *Idejna zasnova sodobne rabe in predstavitve vojašnic GAF na stičišču Gorenjske, Primorske in Notranjske : magistrska naloga*. Dostopno na: <https://plus.cobiss.net/cobiss/si/sl/bib/3465604>. (Dostop: 26. maj 2023).

Kajba Milič, Slavka in Vasilij Melik. »Bibliografija slovenske zgodovine (Publikacije iz let 1959–60).« *Zgodovinski časopis* XV (1961): 242–56.

Kajba Milič, Slavka in Vasilij Melik. »Bibliografija slovenske zgodovine (Publikacije iz let 1961–62).« *Zgodovinski časopis* XVII (1963): 324–38.

Klemenčič, Rok. *Čas in dogodki, ki so zaznamovali Žiri in Žirovce od konca 19. stoletja do 2. sv. vojne : diplomsko delo*. Dostopno na: <https://plus.cobiss.net/cobiss/si/sl/bib/2381271>. (Dostop: 26. maj 2023).

Kogovšek, Franc. *Steze slovenskega spomina: vodnik po rapalski meji. Zv. 1, Od Osojnice (Žiri) do Vodice (Kalce)*. Ljubljana: F. Kogovšek, 2007.

Kogovšek, Franc.. *Steze slovenskega spomina: vodnik rapalske meje, Od Loma do Grčarevca*. Ljubljana: F. Kogovšek], 2009.

*Kratak opis granične linije od visa Peč do mesta Rubeši južno od Kastva*. Ljubljana, 1927. Dostopno na: <https://plus.cobiss.net/cobiss/si/sl/bib/93237248#full>. (dostop: december 2023).

Melik, Vasilij. »Bibliografija slovenske zgodovine (Publikacije iz let 1945–1950).« *Zgodovinski časopis* V, št. 1–4 (1951): 454–91.

Melik, Vasilij, Olga Janša, in Miroslav Stiplovšek. »Bibliografija slovenske zgodovine (Publikacije iz let 1963–68).« *Zgodovinski časopis* XXV, št. 1–2 (1971): 165–86.

Melik, Vasilij, Slavka Kajba, Majda Smole, in Ema Umek. »Bibliografija slovenske zgodovine (Publikacije iz let 1951–1958).« *Zgodovinski časopis* XII–XIII (1959): 377–422.

Mikša, Peter, Alenka Fikfak, in Janez Grom. »Rapalska meja in njen vpliv na zgodovinski prostorski razvoj okolice : primer Žirovske kotline.« *Retrospektive : znanstvena revija za zgodovinoписje in sorodna področja* 5, št. 2/3 (2022): 199–225.

Mikša, Peter, in Matija Zorn. »Rapalska meja: četrto stoletje obstoja in stoletje dediščine.« *Nečakov zbornik, Historia : Znanstvena zbirka Oddelka za zgodovino Filozofske fakultete v Ljubljani*, 2017, 605–41.

Mikuž, Metod. »Boji Komunistične partije Jugoslavije za zahodne meje (od 1941 do 1945).« *Zgodovinski časopis* 12 (1958): 7–50.

Mohorič, Janja. *Zgodovinska utemeljitev teritorialno-upravne razdelitve na območju nekdanje rapalske meje : diplomsko delo : COBISS+*. Dostopno na: <https://plus.cobiss.net/cobiss/si/sl/bib/19764232>. (Dostop: 26. maj 2023).

Mrak, Judita Evridika. *Rupnikova linija skozi čas s poudarkom na njeni današnji izletniški ponudbi v občini Gorenja vas – Poljane : diplomsko delo*. Dostopno na: <https://plus.cobiss.net/cobiss/si/sl/bib/66314082>. (Dostop: 26. maj 2023).

»Mrouce cajta : [informativno gradivo : zbirna mapa].« Dostopno na: <https://plus.cobiss.net/cobiss/si/sl/bib/36956163#full>. (Dostop: 2. april 2023).

Naglič, Miha. *Pozdravljeni, ljubitelji utrdb! : vodnik po muzejski zbirki in utrdbah okoli Žirov*. Žiri: Turistično društvo Žiri, 2007.

Pavlin, Neja. *Idejna zasnova revitalizacije vojaške gorske postojanke za Lepočami : magistrsko delo*. Dostopno na: <https://plus.cobiss.net/cobiss/si/sl/bib/55564803>. (Dostop: 26. maj 2023).

»Pilo portabandiera al Confine Italo-Jugoslavo di Caccia (Postumia). Slikovno gradivo : (scultore P. Morbiducci).« Dostopno na: <https://plus.cobiss.net/cobiss/si/sl/bib/77781507#full>. (Dostop: 2. april 2023).

»Planina – malne.. Slikovno gradivo : Mühlthal. : dopisnica = Postkarte.« Dostopno na: <https://plus.cobiss.net/cobiss/si/sl/bib/76322307#full>. (Dostop: 1. april 2023).

»Pozdrav iz Planine – Gruss aus Planina; Slikovno gradivo : Malne – Mühlthal : dopisnica = Correspondenz-Karte; Gruss aus Planina.« Dostopno na: <https://plus.cobiss.net/cobiss/si/sl/bib/76212483#full>. (Dostop: 1. april 2023).

Rejec, Albert. »Ob 50-letnici Rapalla (12. 11. 1920–12. 11. 1970).« *Primorski dnevnik*, 11., 13. november, 14. november 1970, 256, 257.

»Rejec, Albert (1899–1976) – Slovenska biografija.« Dostopno na: <https://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi499324/>. (Dostop: 28. marec 2023).

»Rezultati iskanja ‚rapalska meja‘ :: COBISS+ VSE.« Dostopno na: <https://plus.cobiss.net/cobiss/si/sl/bib/search/advanced?ax&ti&kw=%22rapalska+meja%22&db=cobib&sort=py&mat=allmaterials>. (Dostop: 28. marec 2023).

Rutar, Boris. *Vojaško-politična zaveznitva evropskih držav in Primorci ob rapalski meji 1920–1941 : diplomsko delo*. Dostopno na: <https://plus.cobiss.net/cobiss/si/sl/bib/4061179>. (Dostop: 26. maj 2023).

Ržek, Nataša, in Barbara Klemenčič. *Rapalska meja : raziskovalna naloga*. Gorenja vas: OŠ Ivana Tavčarja Gorenja vas, 2011.

»Slovenska bibliografija.« Dostopno na: [http://sb.nuk.uni-lj.si/Results.aspx?query=%27KEY\\_WORDS%3drapalska+meja%40%27&ss=1&avi=2&pageSize=100](http://sb.nuk.uni-lj.si/Results.aspx?query=%27KEY_WORDS%3drapalska+meja%40%27&ss=1&avi=2&pageSize=100). (Dostop: 14. marec 2023).

Smiljanič, Ivan. »Spominsko obeležje zasedenemu ozemlju pred rektoratom Univerze v Ljubljani.« *Kronika* 71, št. 1 (2023): 173–94. Dostopno na: <https://doi.org/10.56420/Kronika.71.1.10> (dostop: november 2023).

Smrdel, Valentina. *Vojaškozgodovinska dediščina utrdbenega sistema Alpskega zidu na območju Pivške kotline : diplomsko delo*. Dostopno na: <https://plus.cobiss.net/cobiss/si/sl/bib/58634338>. (Dostop: 26. maj 2023).

Sossou, Vanja. *Rapalska meja in razmejitvena komisija : odmevi v slovenskem in italijanskem časopisu : magistrsko delo*. Dostopno na: <https://plus.cobiss.net/cobiss/si/sl/bib/94620675>. (Dostop: 26. maj 2023).

Tvrtko Jakovina - Hrvaška in rapalska meja, revizija zgodovine in zunanja politika, 2022. Dostopno na: <https://www.youtube.com/watch?v=7bPCJ8nWNj8>. (Dostop: december 2023).

Vouk, Matjaž. *Zahodna fronta : oblikovanje in utrjevanje rapalske meje : diplomsko delo*. Dostopno na: <https://plus.cobiss.net/cobiss/si/sl/bib/34550621>. (Dostop: 26. maj 2023).

Zgaga, Cveto. *Lungo il vecchio confine : confine secondo il trattato di Rapallo, sottosettore XXI.C Podbrdo*. Podbrdo: Turistično društvo Podbrdo, 2000.

Zgaga, Cveto. *Old border trail : The Rapallo Border, Subsector XXI.C Podbrdo*. Podbrdo: Tourist Society, 2000.

Zgaga, Cveto. *Wanderweg auf der alten Grenze : Rapallo Grenze, Teilsektor XXI.C Podbrdo*. Podbrdo: Turistično društvo Podbrdo, 2000.

Zorn, Matija, in Peter Mikša. »The Rapallo Border between Italy and Yugoslavia after the First World War.« V *Frontières : = Grenzen*, uredil Gunda Barth-Scalmani, Patrick Kupper, Anne-Lise Head-König, Internationale Gesellschaft für Historische Alpenforschung, in Universität Innsbruck, 1. Auflage., 165–81. *Histoire des Alpes* 23. Zürich: Chronos, 2018. Dostopno na: <http://doi.org/10.5169/seals-813375> (dostop: november 2023).

Žorž, Grega. *Rupnikova linija in Alpski zid : zaključna seminarska naloga*. Dostopno na: <https://plus.cobiss.net/cobiss/si/sl/bib/50013794>. (Dostop: 26. maj 2023).

Žun, Tadej. *Izgradnja vojaških utrdbenih linij ob Rapalski meji v času med obema svetovnima vojnama : diplomsko delo višješolskega študijskega programa*. Dostopno na: <https://plus.cobiss.net/cobiss/si/sl/bib/512539702>. (Dostop: 26. maj 2023).

## **POVZETEK**

V prispevku so prikazani rezultati iskanja literature na temo rapalska meja. V pregled niso uvrščena splošna besedila o slovenski zgodovini ali zgodovini Primorske. Avtor je za iskanje uporabil bibliografije slovenske zgodovine, ki so bile objavljene v Zgodovinskem časopisu. V njih ni večjega števila naslovov. Več zadetkov se najde v sistemu Cobiss. Med 188 najdenimi naslovi so različne vrste izdelkov. Med njimi so naloge osnovnošolcev in študentov. Veliko je besedil, ki so jih napisali domačini ob meji. Pri teh besedilih gre za različne oblike – od turističnih vodičev, do monografskih publikacij o meji ali lokalni zgodovini. Nekaj izdelkov je zanimivih in interdisciplinarnih pristopov, kjer so pri nastanku besedila sodelovali zgodovinarji in geografi, ki se jim pridružijo tudi urbanisti.

Znanstvena besedila so objavljana v različnih jezikih, večina seveda v slovenščini. Običajen je povzetek v nekem tujem jeziku. V primeru besedil, ki so turistično-propagandne narave, pa so lahko celotna besedila večjezična.

Poseben tip izdelkov, ki pa sodi v segment virov, so posnetki, kjer gre največkrat za posnetke osebnih zgodb posameznikov, ki so živeli ob meji in jim je rapalska meja spremenila življenje osebno ali pa se je to njihovim družinam zgodilo v preteklosti.

Izbor izdelkov, ki sem jih vključil, je arbitraren in kdo drug bi lahko naredil drugačen izbor.